

Organizační úvod

Poznámka (Organizační úvod)

Nahrávky budou. (Z minulého roku anglicky, z letoška česky.)

1 Úvod

Definice 1.1 (Strojově čitelný soubor)

Strojově čitelný soubor je vlastnost konkrétního souboru, ne formátu (jelikož do formátu můžu nacist data v jiném formátu).

Strojová čitelnost se špatně definuje.

Definice 1.2 (Binární soubor)

Binární soubor je takový, kde je struktura popsána na úrovni bitů (bit po bitu). Není čitelný textovými editory.

TODO!!!

2 RDF

Definice 2.1 (RDF – resource description framework)

RDF je formát popisu grafu, kde se každé tvrzení (tedy trojice) má tvar „subjekt predikát objekt“, tj. „kdo co s-čím“. Vše se identifikuje pomocí IRI odkazující na definici (nebo v případě některých objektů (často Stringů/čísel/datumů) – literálem).

Poznámka

Uri budeme často zkracovat (takové zkrácení se zapisuje jako např. `@prefix dcterms: https://...`).
Obecné zkratky lze najít na `prefix.cc`.

Definice 2.2 (Literál)

Literál má dvě části – text odpovídající formátu a uri na ?XML schéma toho typu. Nebo je tvaru `"text"@jazyk`.

Například

Nejčastější predikát je `rdf:type` – „je typu“.

Definice 2.3 (Blank node)

Existují i nepojmenované uzly.

Definice 2.4 (RDF serializace)

(Jak zapsat RDF do textu.)

- RDF 1.1 N-Triples = každá trojice se zapíše jako `<uri> <uri> <uri> . # comment.`
- RDF 1.1 Turtle = použijí se prefixy, středníky na shodný subjekt a čárku na shodný subjekt i predikát + se používají relativní IRI (base se definuje pomocí `@base` IRI, implicitní je URL dokumentu) + multiline stringy a odescapevané znaky + `rdf:type` má zkratku `a` + blank nody se píší pomocí hranatých závorek + běžné literály nemusí mít typ.
- RDF 1.1 N-Quads = místo trojice se kóduje i pojmenování grafu.
- RDF Trig = Turtle + pojmenované grafy (jsou reprezentovány jako bloky).

Definice 2.5 (Reifikace)

Pokud chci něco říct o naší trojici, můžu to udělat tak, že si definuji (zase pomocí trojic) objekt, který jako subjekt bude mít subjekt, atd. a navíc bude mít doplňující informace. Tato metoda se nazývá reifikace.

Definice 2.6 (Pojmenovaný graf, dataset)

Vztahy lze seskupit do tzv. pojmenovaného grafu.

Pojmenované grafy + defaultní graf se nazývá dataset.

Definice 2.7 (RDFS)

Nadstavba RDF, které umožňuje definovat třídy a dědičnost. `rdfs:Class`, `rdfs:subClassOf`, `rdf:Property`, `rdfs:range`, `rdfs:domain`, `rdfs:subPropertyOf`.

Oproti OOP není třeba definovat třídy, lze definovat property jako takové.

Také umožňuje label, comment, seeAlso: `rdfs:label`, `rdfs:comment`, `rdfs:seeAlso`, `rdfs:isDefinedBy`?

Definice 2.8 (rdf:List a jiné kolekce)

Ve specifikaci RDF je přímo definován spojový seznam (`rdf:List` + anonymní prvky + `rdf:nil`).

`rdf:_i`, kde *i* je libovolné číslo jsou predikáty náležení do kolekce (`rdf:TODO`).

Definice 2.9 (Open World Assumption (OWA))

Tvrzení může být pravdivé, i když to nevíme. (Tj. máme i odpověď nevím.)

TODO!!!

Definice 2.10 (Otevřená data 5 hvězdičková klasifikace dat)

První hvězdička je za uvedenou licenci, druhá je za strojovou čitelnost, třetí je za otevřený formát, čtvrtá za URI odkazy, pátá za připojení do systému LOD.

3 SPARQL

Definice 3.1 (SPARQL)

SPARQL je dotazovací jazyk nad daty v RDF. SPARQL endpoint je HTTP služba pro dotazování v SPARQL na daných open datech.

Poznámka

Doporučovaný user formulář je yasgui.

Funguje tak, že se píše RDF trojice s ?nazevproměnné v místě, kde chceme něco doplnit (a zjistit, co to je). To jsou tzv. datové vzory.

Výsledkem je pak tabulka řešení, kde je v každém řádku jeden match a v každém sloupci jedna proměnná, v políčkách je tam pak doplněno.

Do dotazu lze připsat `OPTIONAL` a výsledek pak bude matchovat, i když tato část bude chybět a v tabulce pak bude `NOT BOUND`. Také lze přidat `FILTER` pro podmínky s proměnnými.

Oproti SQL máme ještě RDF operátory: `bound`, `isIri`, `isBlank`, `isLiteral` a přístup k literálu: `str`, `language`, `typeof`?

Taktéž fungují / jako v cestě k souboru, která se navíc zadává Regexem.

Jedním dotazem se můžeme ptát na více SPARQL endpointů, což uděláme pomocí příkazu `SERVICE`.

TODO!!!

4 Nejčastější slovníky RDF

Definice 4.1 (Dublin Core metadata)

Jeden z prvních slovníků, vznikl na popis knih (a dalších děl). Jsou to pojmy se zkratkou dcterms (Dublin Core Metadata Initiative).

Definice 4.2 (skos)

Konceptuální slovník. Důležité jsou např. `skos:prefLabel`, `skos:altLabel`, `skos:hiddenLabel`. Dále třeba `notation` a různé typy `skos:semanticRelation`.

Definice 4.3 (GoodRelations)

Slovník pro e-komerci.

Definice 4.4 (Schema.org)

Založen firmami Google, Microsofte, Yahoo a Yandex. Integruje existující slovníky. Určeno pro jednoduchou anotaci webových stránek, ne k dobré strukturalizaci.

Definice 4.5 (Wikidata)

Komunitní RDF data. Má k sobě také slovník. Běží na softwaru Wikibase.

TODO!!!

5 Hierarchické datové formáty

Definice 5.1 (Dokumentově orientované XML)

Dokument, do kterého se vloží značky (tj. bez značek je stále čitelný).

Definice 5.2 (Datově orientované XML)

To jsou pouze data se značkami (tj. bez značek je „nečitelný“).

Definice 5.3 (XML 1.0 a XML 1.1)

1.0 má list povolených znaků, 1.1 zakázaných. Aplikace ale zamrzly u 1.0.

TODO syntaxe XML

TODO!!!